

תולדות חיים – עמנואל שפר

1923-1950: פולין, גרמניה ורוסיה.

עמנואל שפר נולד ב- 11.2.1923 בדרוהוביץ', פולין ועבר את רוב שנות ילדותו בגרמניה עם משפחתו. בעקבות עליית הנאצים לשלטון בגרמניה גורשה המשפחה לפולין, שם עשה את צעדיו הראשונים ככדורגלן. לאחר כיבוש פולין בידי הנאצים עזב את בית הוריו וברח לרוסיה מאימת הנאצים. כנער, פליט, ללא משפחתו שנרצחה כולה בשואה, שרד את תקופת מלחמת העולם השנייה גם בזכות אהבת חייו – הכדורגל, כששיחק בשורות קבוצה של הצבא האדום. בסיום המלחמה הקים עם ניצולים אחרים קבוצת כדורגל יהודית בפולין, שזכתה להצלחה בהופעות מקומיות. בשנים האחרונות עסק רבות בהנצחת הוריו ושלוש אחיותיו שנספו בשואה ותרם להקמת גלעד לזכר הנרצחים באתר בו נרצחה משפחתו באוקראינה, כמו גם ספר תורה חדש לבית הכנסת בעיר רקלינגהאוזן בה העביר את רוב שנות ילדותו טרם מלחמת העולם השנייה.

1950-1958: השנים הראשונות בישראל.

עם עלייתו לישראל ב- 1950 החל לשחק בקבוצת הפועל הנמל חיפה (לימים הפועל חיפה) ועבד בנמל חיפה. ב- 1952 עבר לקבוצת הפועל כפר סבא ובעונתו הראשונה כשחקן עלתה הקבוצה לליגה הראשונה. לפרנסתו עבד כקופאי בבית הקולנוע המקומי. הוא שיחק בקבוצה עד 1958 ובתקופה בה שיחק אימן את קבוצת הנוער של המועדון וייסד לראשונה בארץ חידוש מהפכני - קבוצת ילדים בגילאי 10. העבודה עם ילדים ונוער היתה כבר אז והמשיכה להיות לאורך כל הקריירה שלו חשובה ומרכזית. בכפר סבא הכיר את מי שהינה אישתו, שושנה לבית רוזן, לה נישא בשנת 1954 ולהם ארבעה בנים ושבעה נכדים.

1958-1960: קורס מאמני כדורגל בקלן, גרמניה.

ב- 1958 שב לגרמניה לתקופה של כשנתיים וסיים בהצלחה רבה קורס מאמני כדורגל בכירים בבית הספר הגבוה לספורט בקלן בהדרכתו של הנס וייסוילר, שנחשב לאחד מגדולי המאמנים בעולם בכל הזמנים. בוויסוילר ראה עמנואל שפר את מורו ורבו ובין השניים נוצרו קשרי ידידות עמוקים. וייסוילר עתיד לסייע מאוחר יותר לעמנואל שפר לארגן את משחקה הראשון בישראל של קבוצה גרמנית, בורוסיה מנשנגלאדבך. במהלך לימודיו, בעידודו של וייסוילר, אימן את קבוצת הכדורגל Rhenania Wurselen. אף שבסיום הקורס בחרו החניכים האחרים את רינוס מיכלס ז"ל (מאמנה "האגדי" של הולנד) ואותו לחניכים המצטיינים, דחה שפר הצעה להמשיך ולאמן בגרמניה, על מנת לשוב לישראל.

1960-1963: אימון קבוצות בישראל ונבחרת חיל האויר.

עם חזרתו לישראל אימן את קבוצת הבוגרים של הפועל כפר סבא ולאחר מכן קבוצות נוספות וביניהן הקבוצה של שכונת התקווה בתל אביב, בני יהודה, שהפכה בהדרגתו מקבוצה בליגה השנייה לקבוצה בכירה. שיטות האימון המודרניות שהביא עימו מתקופת לימודיו בגרמניה ואישיותו המיוחדת הפכו את אימוני הקבוצה לאטרקציה בשכונה והצעידו את הקבוצה להישגים מפתיעים. בשנים אלה אימן גם את נבחרת חיל האויר עימה זכה שלוש פעמים רצופות בגביע הרמטכ"ל (1960-1962).

1964-1971; 1977-1979: אימון נבחרות ישראל.

ב- 1964 התמנה למאמן נבחרת הנוער של ישראל אותה הצעיד לארבע זכיות באליפות אסיה לנוער, מהן שלוש רצופות, הישג חסר תקדים. כשהתמנה למאמן הנבחרת הבוגרת של ישראל בשנת 1968, לפני אולימפיאדת מקסיקו, המשיך ונתן מבטחו באותם השחקנים שטיפח וחינך בנבחרת הנוער. אלה לא אכזבו וכבר באולימפיאדת מקסיקו הגיעה הנבחרת לשלב רבע הגמר. הישג זה מרשים במיוחד אם נזכור כי רק הטלת מטבע בסוף משחק רבע הגמר, שהסתיים ללא הכרעה, הפרידה בין הנבחרת לבין עלייה לשלב חצי הגמר וזכייה במדליה אולימפית היסטורית. זאת, שנים רבות בטרם עלה ספורטאי ישראלי ראשון על הפודיום באולימפיאדה.

אולם, שיאה של קריירת האימון של עמנואל שפר, שיאו של הכדורגל הישראלי ואחד השיאים של הספורט הישראלי בכלל, הושג באליפות העולם שנתיים מאוחר יותר, שאף היא נערכה במקסיקו. עצם ההעפלה, לראשונה בתולדות הכדורגל הישראלי, למשחקי גמר אליפות העולם הינה הישג מרשים עליו לא הצליחה נבחרת ישראל לחזור מאז. ההישג גדול שבעתיים לאור ההופעה המכובדת במשחקי אליפות העולם שכללה תוצאת תיקו עם סגנית אלופת העולם, איטליה – סנסציה עולמית. ההישג העמיד את הספורט הישראלי במרכז תשומת הלב העולמית. כל זאת בתקופה בה הפערים בכדורגל העולמי בין הנבחרות הבכירות לנבחרות "קטנות" כמו ישראל היו עצומים והתבטאו ברמת המקצוענות, התקציבים וההכנה. בין השנים 1977-1979 אימן בשנית את נבחרתה הבוגרת של ישראל.

1966: הקמת בית הספר למאמני כדורגל במכון וינגייט.

בשנת 1966, בסיוע מכון וינגייט, היה ממייסדי קורס מאמני הכדורגל בבית הספר למאמנים ולמדריכים במכון וינגייט והיה מנהל הקורס והמדריך הראשי בו עד 1980. במסגרת זו העביר עמנואל שפר את מורשתו הספורטיבית ואת הידע והניסיון שרכש לדורות של מאמני כדורגל ביניהם רבים ממי שהיו חניכיו כשחקנים בנבחרת ומי שמובילים עד היום את צמרת מאמני הכדורגל בישראל. בין חניכיו מבכירי המאמנים הישראלים ומאמני הנבחרת בעבר וביניהם דרור קשטן, אברהם גרנט, שלמה שרף, יעקב גרונדמן ז"ל ואמציה לבקוביץ'. סיפרו, "יסודות הטכניקה של הכדורגל" הודפס במהדורות רבות ושימש

ומשמש עד היום ללימוד והכשרת הדורות הבאים של מאמני הכדורגל. הספר, שכולל תוכניות אימון ותרגילים, הנו ראשון ויחיד מסוגו בישראל וזכה להערכה רבה מכל בעלי המקצוע.

1983-1992: ארגון מאמני הכדורגל בישראל.

החל משנת 1983 ועד שנת 1992 שימש בהתנדבות כיו"ר ארגון מאמני הכדורגל בישראל. בהנהגתו תפס ארגון מאמני הכדורגל מקום של כבוד בין ארגונים דומים בעולם והתקבל כחבר מן המניין בארגון האירופאי של מאמני הכדורגל עוד בטרם התקבלה התאחדות הכדורגל הישראלית כחברה בהתאחדות הכדורגל האירופאית. זאת תוך ניצול קשריו הענפים בכדורגל העולמי בכלל והאירופאי בפרט והערכה המקצועית והאישית לה זכה בין עמיתיו ברחבי העולם. באותה תקופה קיים הארגון פעילות ענפה לקידום מעמדם של מאמני הכדורגל בישראל ולקידום ושיפור המקצועיות של הכדורגל בארץ, לרבות השתלמויות בארץ ובעולם שנערכו על ידי בכירי המאמנים בעולם וייסוד כתב עת מקצועי של מאמני הכדורגל בישראל – "המאמן". בכתב עת זה, כמו גם בעיתונות היומית, פרסם מאמרים מקצועיים רבים מספור.

פעילויות נוספות.

בראשית שנות השבעים ייסד עמנואל שפר את מפעל "אלוף ספורט" שלימים זכה בתואר "יצואן מצטיין" והיה מן המשגשגים שבמפעלי הטקסטיל בישראל. גם את הצלחתו העסקית וקשריו הענפים רתם לקידום הכדורגל בישראל ובפרט לקידום מי שתמיד ראה בהם משימה חינוכית מן המדרגה הראשונה – שחקני הנוער. קרן מלגות מייסודו ובמימונו של עמנואל שפר, שפעלה במשך שנים בשיתוף עם ההתאחדות לכדורגל בישראל, העניקה מידי שנה מלגות לימודים לשחקני נוער מעוטי יכולת שהוכיחו הצלחה בלימודים ובמגרש.

לאחר פרישתו מעיסוק מקצועי בתחום האימון המשיך במאמציו לקידום הכדורגל הישראלי ובעיקר בקידום דור העתיד. הוא ערך בהתנדבות, בשיתוף עם מאמנים אחרים, מחנות קיץ לכשרונות צעירים והופיע אינספור פעמים בהתנדבות בהרצאות ובהדרכות לקבוצות נוער ונערים, קטנות כגדולות, לאורכה ולרוחבה של הארץ. במהלך השנה האחרונה אף הוקמה בכפר סבא, בהנהלת חניכיו שלמה שרף ויצחק שום, אקדמיה לכדורגל הנושאת את שמו. בנוסף, המשיך לפעול בהתנדבות באירועים ספורטיביים, בועדות מקצועיות של גופים ממלכתיים שונים ובהדרכה של קבוצות, כגון נבחרת העיתונאים של ישראל שזכתה במקום הראשון ב"אולימפיאדת העיתונאים" שנערכה בשנת 1983. בשנת 1997, לבקשת ראשי קבוצת הפועל תל אביב, קיבל על עצמו, שוב בהתנדבות, את ניהול כל מחלקות הנוער של המועדון. תפקידו זה נקטע עקב מחלה בה לקה זמן קצר לאחר מכן.

נימוקים להצעת מועמדות לפרס ישראל לתחום ספורט ותרבות הגוף – עמנואל שפר

1. בזכות ההישגים הבינלאומיים.

כמאמן נבחרות ישראל הצעיד עמנואל שפר את הנבחרות בהדרכתו להישגים חסרי תקדים אשר לא נשנו מאז. ארבע זכיות באליפות אסיה לנוער, הצלחה חסרת תקדים באולימפיאדת מקסיקו ב-1968 וגולת הכותרת – ההעפלה למשחקי גמר אליפות העולם במקסיקו וההישג המרשים במשחקים אלה. ההישגים העמידו את ישראל בשורה הראשונה של הכדורגל העולמי, מקום אליו לא הצליחה לחזור מאז.

2. בזכות המקצוענות ושינוי פני הכדורגל בישראל.

ההישגים של נבחרת ישראל בהדרכתו של עמנואל שפר לא היו מקריים. קיימת הסכמה רחבה בקרב אנשי המקצוע שמדובר במי שתתם לקידום הכדורגל, הספורט הפופולארי בישראל ובעולם, יותר מכל אדם אחר. הוא יישם בנבחרת הנוער ואח"כ בנבחרת הבוגרת, עם צוות שחקנים שבנה וטיפח לאורך שנים, שיטות אימון אירופאיות מקצועיות ושיטת משחק מודרנית. זאת תוך שימת דגש, לראשונה בישראל, על משטר אימונים יומי נוקשה, אימוני כושר אינטנסיביים בהדרכת אנשי מקצוע והכנה פסיכולוגית בסיוע פסיכולוג. בכך שינה את פני הכדורגל הישראלי אשר עבר בהנהגתו מחובבנות למקצוענות.

3. בזכות קידום הנוער.

עמנואל שפר האמין תמיד כי הצלחתו של הספורט הישראלי תלויה במידת ההשקעה ותשומת הלב שיוקדשו לדור העתיד – השחקנים הצעירים. הוא היה הראשון שייסד בישראל קבוצה לילדים בגיל צעיר. הישגו הגדול ביותר – ההופעה במשחקי גמר אליפות העולם במקסיקו – לא הושג בין לילה. כוכבי הנבחרת הבוגרת היו מי שחונכו, הודרכו וטופחו על ידו במשך שנים בנבחרת הנוער. לאורך כל שנותיו כמאמן, וגם לאחר מכן, עסק בהתנדבות בטיפוח שחקני הנוער ברחבי הארץ – פעילויות המפורטות בקורות חייו.

4. בזכות דור ההמשך.

גאוותו הגדולה של עמנואל שפר היא בדור ההמשך - חניכיו. שנותיו כמאמן, פעילותו רבת השנים בבית הספר למאמנים במכון וינגייט, ספרו "יסודות הטכניקה של הכדורגל", ספר חדשני ויחיד מסוגו בישראל, וכישוריו המקצועיים שימשו בסיס לצמיחתו של דור מאמנים ואנשי מקצוע המוביל עד היום את הכדורגל הישראלי. חניכיו בנבחרות ישראל ממלאים גם היום תפקידי מפתח בכדורגל הישראלי ורואים בו את מורם ורבם. בין חניכיו בקורס המאמנים נמנים מאמנים בכירים ובהם אברהם גרנט, שלמה שרף ודרור קשטן. מורשתו הספורטיבית היא

ונושמת

באמצעותם.

5. בזכות המסר החינוכי.

כמאמן וכמנהיג ספורטיבי היה עמנואל שפר דמות חינוכית מן המדרגה הראשונה והוא נערץ על ידי חניכיו עד היום. החינוך להישגיות, רוח ספורטיבית, משמעת עצמית נוקשה ועבודה יום-יומית קשה ומפרכת היו תמיד נר לרגליו.

6. בזכות רוח ההתנדבות והעזרה לזולת.

פעילותו ההתנדבותית הענפה התמקדה בקידום הנוער. לאורך כל חייו תרם מזמנו, מרצו, כספו והידע והניסיון שרכש במסגרות התנדבותיות רבות – ארגון המאמנים, הדרכת נוער ונערים, ועדות של גופים ממלכתיים, הרצאות ועוד. גולת הכותרת של פעילותו ההתנדבותית היא קרן המלגות שייסד ליד ההתאחדות לכדורגל בשנת 1979 ואשר פעלה במשך שנים. הקרן שמה דגש על השילוב בין הצטיינות ספורטיבית להצלחה בלימודים – מסר שהעביר עמנואל שפר לחניכיו במשך שנים.

7. בזכות קידום מעמדו של מאמן הכדורגל בישראל.

תשע שנים פעל עמנואל שפר בהתנדבות כיו"ר ארגון מאמני הכדורגל בישראל. בתקופה זו שינה הארגון את פניו ורכש מעמד איתן בארץ ובעולם. הארגון עמד לצד מאמנים שנקלעו לסכסוכי עבודה עם מעסיקיהם, הגביר את המודעות לזכויות המאמנים וסייע בקידומם המקצועי. כושר המנהיגות, הרמה המקצועית, הערכה לה זכה בקרב עמיתים למקצוע בארץ ובעולם והמרץ הבלתי נלאה שהובילו את עמנואל שפר להישגים כמאמן, הם גם שאפשרו לו לסייע למאמנים אחרים.

8. בזכות מפעל חייו.

קידום הספורט בישראל, ובפרט הענף הפופולרי ביותר שבו – הכדורגל, הוא מפעל חייו של עמנואל שפר. לאורך חצי מאה, מאז עלייתו לארץ ועד שחלה, הקדיש את מיטב זמנו, מרצו ואת הידע והניסיון שלו לאהבת חייו. חסר כל, אוד מוצל מאש, הגיע לישראל כנער שהספורט הוא כל עולמו והפך את סיפורו של הספורט הישראלי לסיפור חייו. תוך הפגנת רוח ספורטיבית למופת, חינוך להישגיות ולעבודה קשה והפגנת רמה מקצועית בינלאומית, היה מן היחידים שהובילו את ישראל למרכז מפת הספורט העולמית. עמנואל שפר זכה במהלך חייו להוקרת גופים רבים בישראל ובעולם על תרומתו לספורט. לאור גילו ומצבו הבריאותי, זוהי, ככל הנראה, ההזדמנות האחרונה להעניק לו את הפרס היקר מכל על מפעל חייו בתחום הספורט ותרבות הגוף, פרס ישראל.